

EUSKARAREN LEGEZTAPEN DEMOKRATIKOARI DAGOKIONEZ, NAFARROAN GALDUTAKO AUKERA

*Patxi Zabaleta,
euskaltzaina*

1980ko irailaren hamabostean Nafarroako Parlamentu Foralean eztabaida bat izan zen hurrengo helburuarekin, hots, Foruaren Berreskuratze eta Hobe-kuntzarako legea, *Amejoramendua* deitzen dugun horren oinarriak euskarari buruz erabakitzeko eztabaida, alegia. Parlamentu Foralak euskarak Nafarroa osoan ofiziala izan behar zuela erabaki zuen. Horixe da eman zitzaion agin-dua Nafarroaren izenean Estatuko Gobernuarekin hitz egin behar zuen batzordeari.

Eztabaida hartan, besteak beste, Victor Manuel Arbeloa jaunak orduan Sa-lamanca-ko Unibertsitateko errektorea zen Tovar jaunaren esaldi batzuk aipu-tu zituen bere eginez eta, haien artean, zera dioena: “Bakearen bidea euskal herrialdeetan eta Espainia osoan ere, politika orokorretik adina hizkuntza po-litikatik ere igarotzen da”.

Aurrerago Victor Manuel Arbeloak, berriro ere Tovarren aipamena gogo-raraziz, honela dio: “Euskarak badu eskubidea bai bere iraupenerako, bai irau-pen hori gauzatzeko beharrezko diren baliabideetarako”. Zentzuzko gauza franko aipatu ziren eztabaida hartan eta egindako bozketak honako emaitza hauek izan zituen: 33 boto euskararen ofizialkidetasuna Nafarroa osoan jar-tzearen alde eta 29 aurka. Emaitza hori izan zen Nafarroako Parlamentuak Es-tatuko Gobernuarekin hitz egitera joan behar zuen batzordeari eman zion agin-du bakarra.

Baina *Amejoramendu*-aren testuak —1982ko martxoaren 8an Madrilgo Lurralde Administrazioaren Ministerioan sinatu zen aktan—, bere 9. artiku-luan ez du biltzen, jakina den bezala, Parlamentuak emandako oinarri horren agindua eta, horren ordeztu, artikuluko horri 2. atal bat erantsi zitzaion, non sar-tzen den Nafarroako euskal eremuaren kontzeptua, eremu horretara murriztuz euskararen ofizialkidetasuna. Eta eremu honen hedadura, euskararen erabilera ofiziala eta euskararen irakaskuntza geroago egingo den Foru Lege baten bi-tartez gauzatu dela dio. Zer gertatu ote zen bitarte horretan da gure galde-ra, negoziatzera joan zen batzordeak zergatik ez zuen bete Parlamentuaren agindua?

Nafarroa eta Estatuaren arteko negoziaketa eta adostutako *Amejoramentu*-aren testua bi batzorderen eginkizuna izan zen, bata Nafarroako Foru Diputazioak izendatua eta bestea Estatuko Gobernuak. Nafarroakoa honako hauek osatu zuten: Juan Manuel Arza Muñuzuri, Jesus Malón Nicolao, Angel Lasunción Goñi, Pedro Sánchez de Muniáin Corera, Javier Moscoso del Prado, Gabriel Urralburu Tainta eta Jesús Aizpún Tuero jaunek. Idazkari lanetan Joaquín Gortari Unanua jauna aritu zen.

Negoziaketa horretan izandako gorabeheraz soil-soilik agiri bat dago datarik gabe, eta bertan ez dira azaltzen ez proposamenak eta ezta erantzunak edo kontraproposamenak ere. Baina azaltzen dena zera da, Nafarroako Batzordeari eman zitzaioela lehen atalaren proposamena egiteko lana. Zein da egin zuen proposamena? Ez dago inon idatzirik.

Batzordearen konposaketa aztertzen badugu, ikusten ahal dugu zazpitik bost ofizialkidetasuna Nafarroa osoan jartzearen aurka bozkatu zuten 29 parlamentarien taldekoak zirela eta bi besterik ez —Malon eta Urralburu jaunak— alde bozkatu zuten taldekoak. Zergatik ez ote zuen bete Negoziazio Batzordeak Parlamentuaren agindua? Erantzunik gabe geratu den galdera da hori.

Euskarak Nafarroa osoan ofizialtasuna izateak ez dirudi, Estatuaren aldetik, inolako gatazka edo zailtasuna sor lezakeenik, besteak beste, legedi administratibo orokorrean eta beste autonomietan ere ez duelako horrelako mugarik ipini.

Gaur egun hizkuntza eremuen kontzeptua ez bakarrik nafarren eskubideen aurkakoa, zaharkitua ere bilakatu da. Internetez eginen dira hemendik aurrera Administrazioarekiko harremanak gehienbatean eta zer zentzu izan dezake garai horietan hizkuntza eremuak mantentzeak? Bestalde, nafarrok orain hogeitau urte aukera bat galdu genuen edo agian xahutu egin ziguten. Nork daki?

18/1986ko euskararen Foru Legeak lehendabiziko artikuluan ezinbestekotzat jotzen ditu honako helburu hauek: herritarren eskubidea euskara jakiteko eta erabiltzeko, euskararen berreskurapena eta garapena begiratzea, erabilpen hori sustatzeko neurriak adieraztea eta euskararen erabilpena eta irakaskuntza bermatzea, borondatezkotasun, mailakatze eta begirune irizpideei jarraituz.

Izan ere, legearen atariko tituluaren arabera, euskara Nafarroa osoaren ondare kulturala da eta, hortaz, nafar guztien eskubidea. Euskararen geroa nafarren esku dago.

Orain dela 20 urte paregabeko aukera galdu genuen, aipatutako batzordeak Parlamentuaren agindua ez zuelako bete.

Baina izanen dira berriro aukerak, eta 1987-X-25ean aitortu nuen eta berriro diot, euskararen etorkizuna jendearen eta herriaren borondatean oinarriturik dagoela jakin eta errepikatu behar dugu. Horregatik hemen Nafarroan eta nonahi jendearen aukera eta herritarren askatasuna da aldarrikatu beharrekoa. Euskararen etorkizuna hortxe dago. Eta agian gurea ere bai.

Bilkura berezia eta irekia Iruñean

2001-III-29an, osteguna, arratsaldeko 6etan, Iruñeko Gurutze Plazako Institutuko aretoan, osoko bilkura berezia eta irekia egin zuen Euskaltzaindiak. Bilkurako gaia hau izan zen: Euskara Nafarroan. Hauek izan ziren ekitaldi horretan parte hartu zutenak:

— *Mahaiburua*: Jean Haritschelhar, euskaltzainburua.

— *Hizlariak ezkerretik hasita*:

- Jose Maria Satrustegi, euskaltzaina: “Nafarroako euskararen azkenaldiko historia”.
- Andres Iñigo, euskaltzaina: “Euskararen egungo egoera Nafarroan”.
- Andres Urrutia eta Patxi Zabaleta, euskaltzainak: “Euskara Nafarroan, legearen ikuspegitik”.
- Juan San Martin, euskaltzaina: “Giza eskubideak, era orokorrean, eta hizkuntzaren arloan”.